

[Formanden.]

hjemler de bemyndigelser til ministeren, som man hidtil har betragtet som givet?"

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommende spørgetid.

Den første sag på dagsordenen var:

Anden (sidste) behandling af forslag til folketingsbeslutning om en undersøgelse af politiets efterretningstjenestes virksomhed [af Skræppenborg-Nielsen m. fl.].

(Første behandling af forslaget til folketingsbeslutning (nr. VIII) findes i tidenden sp. 3271, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 831).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

K. Axel Nielsen: Efter mange møder og samråd med de tre ministre, nemlig den højtærede justitsminister, den højtærede udenrigsminister og den højtærede forsvarsminister, er der blandt de fire såkaldte gamle partier, dog med undtagelse af det ærede medlem hr. Holmberg, opnået enighed om, at regeringen nedsætter et udvalg på fire medlemmer til at føre tilsyn med politiets efterretningstjenestes registrering og videregivelse af oplysninger. Der er ligeledes opnået enighed mellem de fire partier om dette udvalgs sammensætning og beføjelser, således som det fremgår af betænkningen. Det fremgår endvidere af betænkningen, at udvalgets flertal fastslår, at efterretningstjenestens virksomhed fortsat sker på den højtærede justitsministers ansvar.

Her melder sig jo med logisk nødvendighed det spørgsmål, som også har været drøftet i udvalget, hvorledes justitsministeren skal forholde sig, såfremt kontroludvalget udøver sin virksomhed på en sådan måde, at efterretningsvæsenet ikke kan fungere, således som den højtærede minister finder det rigtigt. Nu er der jo ikke ret stor sandsynlighed for, at denne situation vil opstå, men muligheden kan naturligvis tænkes. Det må efter min, og jeg tror udvalgsflertallets, opfattelse være den til enhver tid siddende justitsministers sag at

afgøre, hvorledes han i den nævnte situation vil forvalte sit ansvar. Skulle den højtærede justitsminister imod al forventning komme ud for det tilfælde, at kontroludvalget nægter at videregive oplysninger, som ministeren under hensyn til landets sikkerhed mener bør videregives, må han gå til den samlede regering med sagen. Det er herefter regeringen, der under ansvar over for folketinget afgør, om kontroludvalget med den givne sammensætning skal opretholdes.

Som allerede sagt er det meget usandsynligt, at en situation som den nævnte vil opstå. Det er bl. a. for at undgå denne situation, at de fire i betænkningen nævnte høje embedsmænd, nemlig direktøren for udenrigsministeriet, departementscheferne i justitsministeriet og forsvarsministeriet og en repræsentant for efterretningstjenesten, skal deltage i kontroludvalgets forhandlinger.

Jeg finder anledning til at anerkende den gode vilje, der fra de fire gamle partiers side er lagt for dagen. Under ansvarets tyngde har meningene bøjet sig mod hinanden, så et resultat har kunnet opnås. Der er nu grund til at udtrykke håbet om, at det, vi er blevet enige om, vil skabe ro om efterretningstjenesten. Det vil i den henseende være afgørende, at der som medlemmer af udvalget udpeges personer, der nyder kvalificeret tillid i befolkningen. Jeg nærer ingen tvivl om, at det vil lykkes for den højtærede justitsminister at finde frem til personer, på hvem denne karakteristik kan anvendes.

Må jeg sluttelig slå fast, at der ikke i udvalget har været nogen, der har turdet foreslå efterretningstjenesten ophævet. Det ærede medlem hr. Skræppenborg-Nielsen udtaler ganske vist i sin mindretalsudtalelse, at hemmelige kartoteker ikke har eksistensberettigelse i et demokratisk samfund, og skønt en efterretningstjeneste efter min opfattelse næppe kan fungere uden et kartotek eller en anden form for registrering af oplysninger, tvivler jeg på, at det har været det ærede medlems ønske at give udtryk for, at det efterretningsvæsen, som et enigt folketing har besluttet at oprette, helt skal afskaffes. Det ærede medlem tænker sig formentlig, at et efterretningsvæsen kan opretholdes uden en registrering af de op-

[K. Axel Nielsen.]

lysninger, der indsamles, men herom hører vi måske nærmere, når det ærede medlem tager ordet.

På mit partis vegne kan jeg anbefale udvalgsflertallets indstilling om, at det af det ærede medlem hr. Skræppenborg-Nielsen m. fl. fremsatte forslag til folketingsbeslutning forkastes.

Vagn Bro: Må jeg på mit partis vegne udtale, at vi erkender nødvendigheden af, at en efterretningstjeneste opretholdes under hensyn til landets sikkerhed, i lighed med hvad der er tilfældet i andre folkestyrede lande. Min partifælle, det ærede medlem hr. Holmberg er enig heri, men med henblik på det af regeringen påtænkte udvalg har han særlige bemærkninger, som han vil fremføre her under forhandlingen.

Jeg finder som det ærede medlem, der nys havde ordet, det formålstjenligt — hvad jeg også gjorde gældende under sagens første behandling — at regeringen, der jo har ansvaret for disse spørgsmål, nedsætter et, om jeg så må sige, rådgivende udvalg, og vi kan for vort vedkommende ikke have noget imod den meddelelse, regeringen har givet i folketingsudvalget angående nedsættelsen af et udvalg, sammensætningen og beføjelsen.

Jeg går ud fra, at justitsministeren også må forbeholde sig ret til, når hensynet til statens interesser kræver det, at bestemme, at oplysninger skal videregives, selv om udvalget har truffet den anden afgørelse. Jeg beder den højtærede minister bekræfte dette, idet jeg i øvrigt har forstået, at han er enig heri.

Udvalgets flertal har endvidere den opfattelse, at eventuel klage til ombudsmanden først kan ske, efter at sagen har været forelagt justitsministeren til afgørelse.

Når vi nu i øvrigt når frem til denne, om jeg så må sige, rådgivende ordning, vil jeg mene, at der er grund til at lægge vægt på at præcisere, at et sådant udvalg vil kunne betyde en vis øget tryghed i befolkningen, i hvert fald da man nu ved, at en mere alsidig og forhåbentlig uvildig kreds af medborgere får lejlighed til nærmere forhandling og drøftelse med efterretningstjenesten, og at der muligvis også kan simplificeres.

Jeg skal sluttelig kun gøre den bemærk-

ning til mindretalsudtalelsen i betænkningen af det ærede medlem hr. Skræppenborg-Nielsen, at jeg ikke forstår udtalelsen om, at sådanne sikkerhedskartoteker ikke har eksistensberettigelse i et demokratisk land. Næst efter at vi kan fastslå, at en sådan ordning findes i alle folkestyrede lande, må jeg sige, at et folkestyret land i høj grad har ret og pligt til at forsvare sin konstitution, efter min mening fuldt på højde med eller måske en højere pligt, end et autoritært styre har.

Med disse ord skal jeg på mit partis vegne indstille forslaget til folketingsbeslutning til forkastelse.

Thestrup: Efter de oplysninger, der er givet udvalget, er det min opfattelse, at der ikke har været det fornødne grundlag for den kritik, der har været rejst mod politiets efterretningstjeneste. Det er samtidig mit partis bestemte opfattelse, at denne efterretningstjeneste er en nødvendighed. Under disse forhold kan jeg ikke se rettere, end at den ordning, som den højtærede justitsminister nu vil etablere, er tilfredsstillende, forudsat at de personer, der udnævnes til medlemmer af det udvalg, der påtænkes nedsat, er personer, der nyder almindelig tillid. Det vil i realiteten blive deres opfattelse af, hvor vidt man skal gå, der bliver afgørende for efterretningstjenestens udstrækning — alt naturligvis under den forudsætning, at ministeren finder det forsvarligt, thi det er og det må være ministeren, der har det egentlige ansvar.

Vi er alle enige om, at efterretningstjenesten ikke bør strækkes længere ud, end formålet kræver, men til gengæld så langt ud, som det er nødvendigt til opfyldelse af formålet, og formålet er, som det er sagt her flere gange, landets sikkerhed. Politiets efterretningstjeneste er en vanskelig tjeneste og en vigtig tjeneste, der må opfordre enhver chef, politimester og politiinspektør, til at sætte dygtige folk — og folk, man kan stole på — til denne efterretningstjeneste og selv overvåge, at den bliver rigtigt udført.

Med disse bemærkninger kan jeg på mit partis vegne indstille det fremsatte forslag til folketingsbeslutning til forkastelse.

Else-Merete Ross: Det ærede medlem hr. K. Axel Nielsen har bedt mig læse forhand-

[Elsø-Merete Ross.]

lingen fra første behandling igennem endnu en gang, da han mente, at jeg i så fald måtte blive enig med ham i hans betragtninger. Det er jeg imidlertid ikke blevet.

Det ærede medlem sagde, at der er 2 grupper, der søger at lægge efterretningstjenesten for had. Den ene gruppe skulle bestå af en femtekolonne. Det er vist desværre rigtigt at antage, at der findes en femtekolonne, og eksisterer den, kan den naturligvis ikke være nogen varm tilhænger af efterretningstjenesten. Så skulle der være en anden gruppe, der ud fra de ædleste menneskelige bevæggrunde forarges over, at nogle personer helt forsvarsløst og i enkelte tilfælde uforskyldt kommer i efterretningstjenestens register. Det ærede medlem advarede denne anden gruppe imod at lade sig spænde for femtekolonnens vogn.

For det første mener jeg, det er forkert at tale om en gruppe, der forarges ud fra ædle menneskelige bevæggrunde. En gruppe er en afgrænset del inden for en befolkning, og det er der ikke tale om her. Det drejer sig tværtimod om vidt forskellige og store kredse af befolkningen, som man efter almindelig sprogbrug ikke vil kunne karakterisere som en gruppe. Men lad os for nemheds skyld fortsætte med at tale om den såkaldte anden gruppe.

For det andet mener jeg, at det er helt forkert at sige, at denne anden gruppe søger at lægge efterretningstjenesten for had. Det, som denne gruppe har gjort, er at protestere mod, at andre end de personer, som der er virkelig begrundet formodning om vil arbejde for at underminere statens sikkerhed og forstyrre den lovlige samfundsordening, også bliver genstand for efterretningstjenestens registrering. Det er omfanget af registreringen og omfanget af videregivelsen af oplysninger, man har vendt sig imod.

Jeg ved ikke, om det ærede medlem hr. K. Axel Nielsen vil indlemme de ærede ordførere for venstre, de konservative og de uafhængige i sin gruppe 2. I hvert fald har disse ærede ordførere givet udtryk for, at de ikke var sikre på, at efterretningstjenesten ikke udstrakte sin virksomhed længere end påkrævet.

Det ærede medlem hr. Vagn Bro sagde

under førstebehandlingen — jeg beder om tilladelse til et par citater nu og senere —

„at man uden tvivl både i indsamlingshenseende og i personantal måske i de enkelte tilfælde er gået for vidt.“

Det ærede medlem hr. Thestrup troede, „at faren er den, at man måske er tilbøjelig til at gøre den mistænkte kreds for stor, og at man som følge af urigtige eller ufuldstændige oplysninger placerer personer i kartotekerne, uden at der er tilstrækkelig grund dertil.“

Det ærede medlem hr. Iver Poulsen sagde, at man skal passe på ikke at se en samfundsfjendsk borger i enhver lovlydig borger, blot fordi han har en anden mening, end vi selv har. Det ærede medlem mente, at efterretningstjenesten måske har vist større ivrighed og måske haft længere fangarme, end det egentlig er heldigt, når borgernes grundlovssikrede frihedsrettigheder skal bevares.

Man vil bemærke, hvor ofte ordet „måske“ forekommer. Det er nødvendigt, at anvende ordet „måske“, fordi man hverken ved, hvor mange, hvem eller hvorfor folk registreres. Det skaber utryghed. Når der fra de fire gamle partiers side nu er tilslutning til regeringens forslag om et kontrolorgan, er det vel, fordi de blandt deres egne medlemmer og vælgere har følt denne usikkerhed og utryghed over for efterretningstjenestens metoder. Det er ikke blot såkaldt venstreorienterede, der føler uro. Alle partiers kandidater har på møder landet over mærket denne uro og utryghed. Derfor skal man være varsom med at tale om en såkaldt anden gruppe og med at advare den imod at lade sig spænde for femtekolonnens vogn.

Den højtærede minister pegede ved første behandling på noget, der er meget rigtigere, da han sagde, at den historiske udvikling viser, at

„efterretningstjenestens virksomhed, som naturligt er i et demokratisk land, ofte har givet anledning til drøftelse og en vis uro.“

Ja, det er netop naturligt i et demokratisk land at tage myndighedernes forhold til den enkelte borger op til drøftelse, så snart der rejser sig den mindste tvivl om, hvorvidt den enkelte borgers rettigheder er

[Else-Merete Ross.]

blevet trådt for nær. Det må i et demokratisk samfund være sådan, at borgerne er sikret mod overgreb fra myndighedernes side og også mod, at der træffes afgørelser på grundlag af oplysninger, hvis rigtighed han ikke har haft mulighed for at kontrollere, og som muligvis er forkerte. Det er det, vi nu har søgt at sikre gennem loven om partsoffentlighed.

Desværre kan man ifølge sagens natur ikke udstrække denne sikring til også at omfatte efterretningstjenestens oplysninger om den enkelte borger, men uviljen mod kartotekerne er netop udsprunget af en uro for, at urigtige og uvedkommende oplysninger indsamles, uden at vedkommende kan få lejlighed til at korrigere dem. Jeg går ud fra som helt givet, at den højtærede justitsminister vil indskærpe sine politimestre at være overordentlig nøjeregnende med den fremgangsmåde, der følges ved registrering. Måske er de allerede nøjeregnende, måske er de det ikke. Også her må vi benytte ordet „måske“, for vi ved ingenting, men jeg føler mig ret overbevist om, at der nok er en for stor iver for at indsamle uvæsentlige oplysninger, og her må det være politimestrenes opgave at skære igennem og kassere navne, så kartoteket bliver så lidet omfattende som overhovedet muligt. Det er en af forudsætningerne for, at der overhovedet kan blive ro om denne sag.

Da vi ikke kan give de enkelte borgere adgang til at se kartotekernes eventuelle oplysninger om dem, kan vi sikre dem indirekte ved at oprette et kontrolorgan til at følge efterretningstjenestens arbejde med hensyn til registrering af oplysninger og deres videregivelse. Et sådant kontrolorgan har man også i Sverige og Norge, hvor vel en lignende uro som her må være kommet til orde inden dets oprettelse.

Den nuværende organisation af efterretningstjenesten blev skabt i 1958 ved ændringer i retsplejeloven, og loven blev enstemmigt vedtaget i folketinget. Det ville være ønskeligt, hvis forholdene i verden var således, at en efterretningstjeneste var overflødig, og at kartotekerne derfor også kunne afskaffes. Jeg ved, at der er mange landet over, som mener og ønsker, at kartotekerne helt skal afskaffes,

men det ville ikke være realitetsbetonet i dag at kræve dem afskaffet. Det bør og må imidlertid være realitetsbetonet at kræve en streng linje med hensyn til de kriterier, der ligger til grund for registreringen. Efterretningstjenestens eneste opgave må være at værne mod foretagender og handlinger, som må antages at være rettet mod rigets selvstændighed og den lovlige samfundsorden. Når det er sagt, vil vi i det radikale venstre meget stærkt understrege, at efter vor mening må det så også udelukkende være disse kriterier, der lægges til grund for efterretningstjenestens virksomhed, og absolut ikke andre. Fjerner man sig fra dette grundlag, er man på vildspor, og så vil uroen fortsætte.

For at sikre den nævnte orden vil regeringen altså nu nedsætte et udvalg til at føre tilsyn med efterretningstjenestens registrering og videregivelse af oplysninger. I det radikale venstre havde vi helst set, at det var folketinget, der udpegede kontroludvalget, men oppositionen ville ikke medvirke hertil, og derfor måtte det blive regeringen. Udvalget skal bestå af 4 medlemmer. Ved første behandling foreslog jeg, at det blev folk af forskellig profession og folk, der nød tillid i udbredte dele af befolkningen. Selv om jeg har stor respekt for jurister, håber jeg, at der i udvalget også vil være medlemmer, der ikke er uddannet direkte som lovkyndige.

Det er dette udvalg alene, der afgør de foreliggende sager. Jeg havde gerne set, at de 4 embedsmænd, der er omtalt i betænkningen, kunne tilkaldes af 4 mands udvalget og ikke var selvskrevne deltagere i udvalgets forhandlinger. Det er klart, at det ofte vil være ønskeligt og nødvendigt at føre drøftelser med de pågældende, og at det vil være nødvendigt, at en repræsentant for efterretningstjenesten mundtligt forelægger sager for udvalget. Udvalgets selvstændighed havde efter min mening været stærkere markeret på den måde. Det er muligt, at det i realiteten ikke vil komme til at betyde nogen væsentlig forskel, og at udvalget så godt som altid ville ønske at have de 4 repræsentanter med; men hvis det var gået, som jeg ønskede, havde det været op til udvalget selv at træffe beslutning derom. Dette

[Else-Merete Ross.]

ønske har ikke kunnet efterkommes, og da det for mig var meget vigtigt at få kontroludvalget etableret, håber jeg, at den vedtagne ordning må vise sig at være rigtig og fuldt betryggende.

Udvalget får 2 opgaver. Det skal holdes underrettet om de til enhver tid fulgte retningslinjer for registrering. Bringer det i erfaring, at borgere registreres af andre grunde end rent sikkerhedsmæssige, vil udvalget kunne skride ind, og det vil have til følge, at borgere, der eventuelt tidligere er blevet registreret af lignende uvedkommende grunde, må slettes af kartotekerne. Da vi faktisk ikke ved, hvem der registreres, eller hvor mange der er registreret, er der gennem udvalget, som får adgang til alle kartoteker, mulighed for en sanering af kartotekerne. Jeg tror, en sanering er påkrævet, og jeg går ud fra som givet, at den vil finde sted.

Den anden opgave angår videregivelse af oplysninger. Hvis en styrelse forespørger efterretningstjenesten om oplysninger om en enkelt person, må disse oplysninger ikke af efterretningstjenesten videregives uden udvalgets godkendelse. Ethvert spørgsmål angående registrering og videregivelse af oplysninger kan af udvalget som helhed eller af et enkelt medlem af udvalget forelægges justitsministeren; men når udvalget har truffet en afgørelse, kan den ikke ændres af justitsministeren.

I folketingsudvalget har ministeren oplyst, at der med hensyn til videregivelse af oplysninger nu vil blive fulgt den samme praksis for Grønlands vedkommende som for det øvrige land. Den oplysning vil blive hilst med glæde af mange og er altså det første resultat af, at sagen om efterretningstjenesten er taget op.

Både fra radikal og anden side blev der nævnt faren ved i tilfælde af krig eller besættelse overhovedet at have borgere registreret. Resultaterne fra den tyske besættelse og de sørgelige følger af, at kartotekerne ikke nåede at blive tilintetgjort, er endnu i frisk erindring. Ministeren har oplyst, at der „vil blive draget omsorg for“, at kartotekerne omgående vil kunne tilintetgøres. Jeg vil håbe, at dette „vil blive draget omsorg for“ snarest erstattes med, at der „er draget omsorg for“, at det kan ske.

I mit som i andre partier er der folk, som er gået ind for, at kartotekerne helt burde afskaffes. Som jeg har sagt tidligere, ville jeg ønske, at det var muligt, men det er det desværre ikke. Det, vi nu forsøger, er at sikre, at efterretningstjenesten på ingen måde overskrider de stramme kriterier, der må sættes for dens virke.

Jeg vil gerne slutte med en tak til de 4 danske borgere — selv om de endnu er os ubekendte — som vil påtage sig det arbejde og det ansvar, det er at være medlemmer af kontrolorganet. Det er et pionerarbejde, de skal gøre, og det er aldrig let. I befolkningen vil vi ikke kunne følge dette arbejde på samme måde, som vi f. eks. har kunnet følge ombudsmandens arbejde. Mit håb er, at kontrolorganet, selv om dets virke må ske mere i det skjulte, må have samme gavnlige virkning for den enkelte borger og hans rettigheder, som ombudsmandens virke har haft det i fuld offentlighed.

På det radikale venstres vegne kan jeg give tilslutning til regeringens forslag, mens jeg må anbefale at forkaste det af socialistisk folkeparti fremsatte forslag til folketingsbeslutning.

Formanden: For en ordens skyld gør jeg opmærksom på, at det ikke er nødvendigt at søge tilladelse til et citat, når citatet stammer fra love og lovforslag med bemærkninger samt fra Folketingstidende med tillæg, det vil sige betænkninger, ændringsforslag og bilag til betænkninger.

Skræppenborg-Nielsen: Som det fremgår af betænkningen, har et udvalgsflertal, bestående af socialdemokrater, radikale, venstre og de konservative, blankt afvist vort forslag til folketingsbeslutning om en undersøgelse af politiets efterretningstjenestes virksomhed, og det er der jo så foreløbig ikke noget at gøre ved. Men i tilslutning til de i udvalget førte drøftelser har den højtærede justitsminister meddelt — det er også sagt her i dag — at regeringen har til hensigt at nedsætte et udvalg, som skal føre tilsyn med politiets efterretningstjenestes registrering og videregivelse af oplysninger, og den højtærede justitsminister har i folketingsudvalget fået udvalgsflertallets godkendelse ikke alene af, at regeringen nedsætter et sådant udvalg, men også efter

[Skræppenborg-Nielsen.]

hvilke regler et sådant af regeringen nedsat udvalg skal arbejde, hvilke beføjelser udvalget skal have o. s. v., o. s. v., idet dog flertallet samtidig med godkendelsen heraf understreger, at efterretningstjenestens virksomhed fortsat sker på den højtærede justitsministers ansvar.

Lad mig sige det sådan: vi hverken kan eller vil være med her, og den altafgørende grund til denne vor stilling er den, at man også efter nedsættelsen af et udvalg — et kontrolorgan om man vil — som det, regeringen nu vil nedsætte, fortsat agter at føre borgere i hemmelige kartoteker alene på grund af deres politiske overbevisning. Vi vil ikke under nogen omstændigheder være med til at legalisere, at lovliggøre et forhold, som vi mener ikke alene er stridende mod den gældende grundlovs ånd, men også imod dens bogstav. Vi er heldigvis langt fra så naive, at vi tror, der ikke spioneres også i Danmark, for det gør der, og vi er helt på det rene med, at en sådan spionage eller begrundede formodninger om, at spionage finder sted, selvfølgelig skal bekæmpes og undersøges og så vidt muligt afdækkes, ligesom de, der gør sig skyldige i spionage, naturligvis skal straffes. Men der er et meget langt spring herfra og så til at registrere borgere i kartotekerne, mange gange — og jeg tør roligt sige: de aller fleste gange — blot fordi de har tilladt sig den frihed at give udtryk for en anden politisk opfattelse, det være sig indenrigspolitisk eller udenrigspolitisk eller begge dele, end den på bjerget gældende, eller har tilladt sig den soleklare frihed at indmelde sig i lovlige partier.

Høje folketing og høje regering! Det, der her foregår, og som åbenbart skal fortsætte, er simpelt hen uværdigt, det er for ringe. Det er uværdigt på forhånd at mistænke tusinder af borgere her i landet for noget, som langt de fleste af dem — det tør jeg roligt påstå — aldrig nogen sinde har haft til hensigt. Det er uværdigt at fylde det ene kartotekskort efter det andet med ofte ganske misvisende oplysninger, som ingen af de, der opnoteres i de hemmelige kartoteker, kan gardere sig imod, simpelt hen fordi de er retsløse og fortsat vil være det.

I betænkningen siges det, at den højtærede justitsminister over for folketingsudvalget har redegjort for den virksomhed, der ud-

øves af politiets efterretningstjeneste, herunder for efterretningstjenestens registrering og videregivelse af oplysninger til andre statsmyndigheder. Desværre var jeg af gode grunde forhindret i at deltage i det udvalgs-møde, hvor betænkningen blev afgivet; jeg kan nemlig for mit vedkommende ikke godkende denne formulering. Det, der for mig her er sandheden, er, at den højtærede justitsminister i udvalget vel har redegjort for en hel del ting vedrørende efterretningstjenestens virksomhed, men samtidig pure nægtet at besvare en del spørgsmål denne vedrørende. Det har naturligvis glædet os overmåde, at flere liberale blade og — som det fremgår af dagspressen nu til morgen — ikke mindre end 94 forfattere her i landet er enige med os i vort syn på de hemmelige politiske kartoteker og enige med os i at afvise det kontrolorgan, som flertallet og regeringen nu vil have etableret. Så sandt som det er sagt både før og nu tjener efterretningstjenestens hele virksomhed efter vor opfattelse ikke demokratiet, men undergraver det, undergraver det ved — som de 94 forfattere så rigtigt siger det i deres henvendelse af i går til regeringen — at skabe en atmosfære af frygt, hvorenhver kritik er suspekt og den almindelige ytringstrang hæmmes. Den debat, der i de sidste måneder har været ført om de hemmelige politiske kartoteker i presse og på møder landet over, har været en nyttig debat. Vel, af og til har den af gode grunde ramt ved siden af, men i det store og hele har den givet et ganske godt indtryk af, hvad en efterretningstjeneste mener at kunne tillade sig. Når det altovervejende flertal her i salen om lidt indirekte godkender, at hemmelige politiske kartoteker fortsat skal føres i Danmark, vil debatten om disse kartoteker måske standse for en tid, men lige så sikkert er det, at debatten vil blomstre op igen og igen.

„På rigets borg skal i dens mødesale med folkets stemme folkesjælen tale.“ Debatten om de hemmelige politiske kartoteker vil blomstre op igen og igen, indtil de er afskaffet, indtil de er brændt, og den vil blomstre op, fordi det, der her foregår, er i strid med alt, hvad der er dansk, i strid med selve den danske folkesjæl.

Iver Poulsen: Som jeg sagde ved det foreliggende forslags første behandling, deler de

[Iver Poulsen.]

uafhængige den opfattelse, at vi skal have et sikkerhedspoliti eller en efterretningstjeneste, således som det blev enstemmigt vedtaget i folketinget i 1958. Vi kan helt godkende den opgave, som det særlige sikkerhedspoliti fik og stadig har, og som den højtærede justitsminister nævnte under dette forslags første behandling. Herom sagde justitsministeren — det står i Folketingstidende sp. 3271 —:

„Sikkerhedspolitiets opgave skulle netop være at skabe værn mod foretagender eller handlinger, som kunne antages at være rettet mod rigets selvstændighed og den lovlige samfundsorden.“

Hermed skulle man da synes, at sikkerhedspolitiets opgave er så vel defineret, at det ikke skulle volde uoverstigelige vanskeligheder at trække endog ret klare retningslinjer for, hvordan opgaven skulle løses i praksis. Herefter må det være den højtærede justitsministers opgave og ansvar at administrere sikkerhedspolitiet således, at det satte mål: at skabe et værn mod foretagender eller handlinger, som kan antages at være rettet mod rigets selvstændighed og den lovlige samfundsorden, i videst mulig udstrækning kan nås. Dette ansvar må naturligvis ikke forflygtiges ved oprettelse af den ene eller den anden slags kontrolorganer, men vi kan naturligvis ikke have noget imod, at regeringen nedsætter et sådant kontroludvalg, når bare det udtrykkelig fastslås, at ansvaret for sikkerhedspolitiets virksomhed fortsat helt og fuldt er den højtærede justitsministers.

I punkt 3 i betænkningen hedder det om det påtænkte udvalgs arbejde:

„Udvalget holdes underrettet om de til enhver tid fulgte retningslinjer for registrering.“

I punkt 5 lyder det:

„I tilfælde af stemmelighed inden for udvalget er formandens stemme afgørende.“

Endelig siges det i punkt 6:

„Ethvert spørgsmål vedrørende punkterne 3 og 4 kan af udvalget eller et medlem af dette forelægges for justitsministeren.“

Her vil jeg gerne spørge den højtærede justitsminister, om dette skal forstås således, at det påtænkte udvalg ikke blot holdes

underrettet om retningslinjerne for registrering, således som der står i punkt 3, men også i henhold til punkt 5 kan diskutere dem og eventuelt forkaste dem, hvis der er et flertal for det i udvalget; herved får altså udvalget en vis myndighed og et vist ansvar. Eller er det meningen, at udvalget blot skal være en diskussionsklub, hvis afgørelser skal forelægges justitsministeren til endelig afgørelse? For i så fald tror jeg ikke regeringen med nedsættelsen af det påtænkte udvalg opnår det, den — som den højtærede justitsminister udtrykte det ved første behandling — ønsker, nemlig at ophæve den uro, der i befolkningen har været i anledning af efterretningstjenestens arbejde.

Så vidt jeg forstod det ærede medlem fru Else-Merete Ross, kunne den højtærede justitsminister ikke omstøde en beslutning, som var taget i det udvalg, regeringen agter at nedsætte; men hvis jeg ikke helt har misforstået det ærede medlem hr. K. Axel Nielsen, var det ærede medlem af den modsatte opfattelse: at justitsministeren til enhver tid kunne omstøde en beslutning, der var taget i udvalget, og således mener jeg også det må være, for ansvaret må ikke flyttes fra den højtærede justitsminister. Jeg håber, den højtærede justitsminister vil klare begreberne her for mig.

Det kan måske også lyde beroligende, når der i betænkningens punkt 2 står:

„Udvalget har til opgave at føre tilsyn med politiets efterretningstjenestes registrering og videregivelse af oplysninger.“

Men et sådant tilsyn kan da ikke virke særlig beroligende, for der er vel ingen, der mistænker politiets efterretningstjeneste for at gå videre i sine metoder, end det har fået ordre til og instruks om af den ansvarlige myndighed, så det skulle vel ikke være nødvendigt at oprette et særligt kontrolorgan til at kontrollere, at en afdeling af vort politi retter sig efter givne ordre og instruks. Nej, skal man tro den kritik, der er rejst imod sikkerhedspolitiets arbejde og metoder — og vi har jo ikke andet at holde os til — drejer den sig om, at sikkerhedstjenesten enten har fået ordre til eller godkendelse af en virksomhed og metoder, der ikke er nødvendige for, at sikkerhedstjenesten kan løse sin opgave, og som tilsyneladende strider groft imod det, man i et folkestyret land må anse for ret og

[Iver Poulsen.]

rimeligt, og dette ændres ikke ved nedsettelse af et kontrolorgan, men kun ved, at den højtærede justitsminister tager den rejste kritik op til alvorlig overvejelse og sørger for, at de meget omtalte kartoteker ikke misbruges, hverken med hensyn til hvem og hvad der indføres i dem, eller hvad der af hensyn til rigets sikkerhed — og kun under dette hensyn — videregives fra kartotekerne.

Som sagt, ønsker regeringen at nedsætte det i betænkningen omtalte udvalg, kan vi ikke have noget imod det; men idet jeg henviser til, hvad jeg på mit partis vegne sagde under første behandling af forslaget til folketingsbeslutning, kan de uafhængige ikke medvirke til dets gennemførelse, men vil stemme imod.

Holmberg: Diskussionen om de hemmelige kartoteker vil sikkert aldrig helt høre op, og selv om de blev afskaffet, ville det blive sagt og sikkert med rette: de er der alligevel. Det vil de sikkert også være.

Nu forsøger man at finde frem til en kontrol med, hvad og hvem der noteres og registreres, og hvad disse oplysninger skal bruges til. Det har man altså ikke haft hidtil, hvad der i sig selv er helt forbløffende og ganske foruroligende.

Jeg har i betænkningen skrevet, at jeg forbeholder mig min stilling, og skal naturligvis motivere den.

På et ret tidligt tidspunkt spurgte jeg i folketingets spørgetid om retningslinjerne for registrering i de såkaldte hemmelige kartoteker. Jeg fik et svar, som jeg måske nok på forhånd kunne have ventet: nogle almindeligheder, som vi i forvejen kendte. At det senere blev fulgt op af socialistisk folkeparti med et forslag til folketingsbeslutning, kan vi alle være tilfredse med ud fra den betragtning, at vi får drøftet sagen noget nærmere. Vi har i udvalget haft en række møder, som ifølge sagens natur, det erkender jeg, skal omtales på en særlig måde. De forskellige meddelelser,

der er kommet i dagspressen, er blevet gennemgået, og vi har fået en række oplysninger.

Vi er nu nået til anden og sidste behandling, og så melder det problem sig, om vi da er tilfredse med det resultat, som flertallet går ind for. Flertallet er det åbenbart. Jeg vil gerne have lov ganske enkelt at sige, at jeg er det ikke. Det spørgsmål vil også melde sig, om kartotekerne helt kunne afskaffes.

Jeg er for øvrigt blevet gjort opmærksom på, at der står noget i betænkningen om min stilling, som efter min mening godt kan misforstås. Der står:

„Udvalgets flertal (udvalget undtagen Holmberg og Skræppenborg-Nielsen) erkender nødvendigheden af, at en efterretningstjeneste opretholdes under hensyn til landets sikkerhed i lighed med, hvad der er tilfældet i andre demokratiske lande.“

For en ikke-jurist må det læses på den måde, at jeg ikke mener, at vi skal have en efterretningstjeneste, men det mener jeg stadig er nødvendigt. Det er mit indtryk, at når vi kommer til enkelthederne, erkender det ærede medlem hr. Skræppenborg-Nielsen egentlig også, at det er nødvendigt med en form for efterretningstjeneste.

Men sker der så væsentlige ændringer af det system, vi har nu? Der sker en ændring til det bedre. Vi har drøftet noget så væsentligt som, at kartotekerne skal kunne tilintetgøres i tilfælde af, at en ulykke skulle ramme vort land. Det er helt væsentligt, at det må ske omgående — vi kan bare tænke tilbage på tiden først i 1940'erne — og det er altså for mig meget væsentligt, at der er truffet beslutning om, at kartotekerne omgående skal destrueres i et lignende tilfælde.

Tilbage bliver alligevel forskellige ting fra udvalget. Vi har ikke fået noget at vide om, hvor mange der er i disse kartoteker, og vi har ikke fået nogen sikkerhed for, at de sikkert mange, der er kommet i

[Holmberg.]

efterretningstjenestens kartoteker ved en fejltagelse, bliver slettet. Har vi i det hele taget fundet særlig klare retningslinjer? Nu nedsætter vi et udvalg på 4 medlemmer, som har til opgave at føre tilsyn med politiets efterretningstjeneste, dens registrering og videregivelse af oplysninger. I udvalgets forhandlinger deltager en repræsentant for politiets efterretningstjeneste, endvidere direktøren for udenrigsministeriet og departementscheferne i justitsministeriet og forsvarsministeriet. Jeg må erkende, at jeg fatter egentlig ikke meningen med, at disse høje embedsmænd skal deltage i udvalgets møder. At udvalget på 4 mand skal have sine oplysninger fra disse etater, er en selvfølge; de må formidles på den måde, og skulle der så være noget, udvalget er i tvivl om, kunne det kalde disse chefer til samråd. Det må vel være den mest almindelige og rigtige måde at gøre det på, når vi nedsætter det udvalg på 4 medlemmer. Så kan den højtærede minister og andre sige: der står, at det er udvalgets medlemmer, der afgør de forelagte sager. Ja, det er rigtigt, at det står der, men må jeg så have lov at tilføje med det kendskab, jeg efterhånden har til sager af lignende karakter: ja men alligevel! Vi får i realiteten ikke et udvalg på 4 medlemmer, men et udvalg på 8 medlemmer.

Jeg håber ikke, at vi fortsat i Danmark skal have en efterretningstjeneste delvis uden kontrol. Jeg vil derfor undlade at stemme og vil opfordre de ærede medlemmer til at gøre det samme.

O. Mathiasen: Jeg kan naturligvis i ét og alt give tilslutning til de synspunkter, som det ærede medlem hr. Skråppenborg-Nielsen har fremført her, og jeg kan ikke mindst give tilslutning til udtalelsen om, at selv om et stort flertal i dag vedtager det foreslåede, vil der ikke blive ro om denne sag langt ud i fremtiden. Det er min absolutte opfattelse, at store dele af befolkningen har en udtalt lede ved hele denne sag, og det gælder da ikke mindst, når der er tale om de såkaldte politiske kartoteker, som med rette efter min mening betragtes som en skamplet på vort lovpriste demokrati.

Når jeg har bedt om at få lov til at gøre nogle bemærkninger, skyldes det, at jeg

har et spørgsmål at stille til den højtærede justitsminister, og måske skal det også stilles til den højtærede forsvarsminister, for der er som bekendt også noget, der hedder militærets efterretningstjeneste. Det er et spørgsmål, der har relation til denne sag, vi behandler.

På Aldrig mere Krigs årsmøde i Odense for kort tid siden oplyste forfatteren Carl Scharnberg noget, som ærlig talt virkede chokerende på forsamlingen, og noget kan jeg godt sige, som jeg har vanskeligt ved at tro kan være rigtigt, selv om jeg har den største tillid til Carl Scharnbergs pålidelighed. Scharnberg meddelte nemlig, at han var blevet underrettet om, at man for tiden er ved at indrette en slags interneringslejr på et nærmere angivet sted i Vendsyssel, nemlig på eller omkring Kettrupgård mellem Løkken og Blokhüs. Så vidt Scharnberg kunne få oplyst, var det politiets efterretningstjeneste eller måske militærets efterretningstjeneste, som havde været på stedet og foretaget opmålinger og andre undersøgelser. Hvad denne lejr skulle anvendes til, kunne Scharnberg ikke få bestemte oplysninger om, men så vidt han kunne få det oplyst, skulle en sådan lejr anvendes til internering af mistænkelige personer i en given situation.

Nu har jeg altså de ganske konkrete spørgsmål at stille til den højtærede justitsminister eller den højtærede forsvarsminister eller begge de højtærede ministre, og jeg beder indtrængende om at få lige så konkrete svar. For det første: vil ministeren bestemt afkræfte de oplysninger, som jeg her har omtalt? Og for det andet: hvis der er nogen som helst realitet i disse oplysninger, vil ministeren så oplyse ganske bestemt, for hvem disse lejre er tænkt indrettet?

Qvist Hansen: Jeg har kun bedt om ordet for at berolige det ærede medlem hr. O. Mathiasen, for ligegyldigt hvor han har sine oplysninger om denne interneringslejr fra, kan jeg oplyse ham om, at de er forkerte. Som formand for tilsynsrådet for Kettrupgård igennem alle de år, institutionen har eksisteret, har jeg været med i hver eneste forhandling, der har drejet sig om Kettrupgård og Kettrupgårds indretning og om, hvem der skulle opholde sig på Kettrupgård, og der har ikke været forhandlet

[Qvist Hansen.]

ét eneste ord med hverken tilsynsråd, direktorat, forstander eller nogen anden i den retning, det ærede medlem hr. O. Mathiasen har antydet. Jeg tilbageviser hans udtalelser som uvederhæftige.

Justitsministeren (Hans Hækkerup): På baggrund af de senere måneders debat omkring politiets efterretningstjeneste og også på baggrund af den tale, det ærede medlem hr. Skråppenborg-Nielsen nu holdt, vil jeg gerne indledningsvis gøre nogle bemærkninger om efterretningstjenestens opgaver. Jeg har tidligere i det høje ting og i det udvalg, der har behandlet det foreliggende forslag til folketingsbeslutning, redegjort for, at det af instruksen for chefen for efterretningstjenesten fremgår, at efterretningstjenestens opgave er at overvåge, forebygge og modvirke foretagender og handlinger, som må antages at rumme en fare for rigets selvstændighed og sikkerhed og den lovlige samfundsorden, herunder i første række de i straffelovens kapitler 12 og 13 omhandlede forbrydelser.

Ingen har turdet bestride nødvendigheden af, at denne opgave søges løst, og ingen tør vel benægte, at fremmed efterretningstjeneste virker inden for Danmarks grænser. Det er en hovedopgave for politiets efterretningstjeneste at søge hindret en fremmed efterretningstjenestes agenters virksomhed her i landet. Det er en opgave, der påhviler hele statsforvaltningen, men det er i første række naturligvis en politimæssig opgave, altså efterretningstjenestens opgave; og ingen tør vel heller bestride, at der herhjemme findes kræfter, der kan tænkes at virke på linje med disse fremmede agenter. Det, det i første række drejer sig om her, er at forebygge, overvåge og forhindre spionage og forberedelse til sabotage.

Jeg understreger med tilfredshed, at udvalgets flertal, ja, måske det samlede udvalg, giver udtryk for, at man erkender nødvendigheden af, at vi har en efterretningstjeneste her i landet, som man har det i alle andre lande, ikke blot, naturligvis, i demokratiske lande, men i en ikke ringe udstrækning naturligvis også i lande på den anden side jerntæppet.

Hertil kommer så, at efterretningstjenestens effektivitet forudsætter det forebyg-

gende arbejde, som registreringen af personer indebærer, og herom vil jeg gerne sige, at denne registrering omfatter personer, der har manifesteret et tilhørsforhold til ideologier, der er vor samfundsopfattelse fremmed, ja, måske fjendtligt indstillet over for den, og som fremtræder med en sådan styrke, at det bringer sine tilhængeres loyalitet over for den danske stat i fare.

Der er jo ingen, der betvivler, at den slags ideologier eksisterer; vi har oplevet det under den anden verdenskrig, og vi har erfaringer fra en række andre lande. Men det hovedproblem, vi står over for, er da at finde balancepunktet mellem på den ene side kravet til efterretningstjenestens effektivitet og på den anden side hensynet til borgernes demokratiske rettigheder.

Vi har mødt kritik af efterretningstjenestens manglende effektivitet, og vi behøver ikke at gå til England eller til Sverige for at se eksempler derpå; vi oplevede det jo selv i sin tid under den såkaldte Blechingbergaffære.

Men det, der i de senere måneder navnlig har præget debatten, har været kritik ud fra det andet synspunkt, nemlig hensynet til borgerne. Jeg bestrider ikke, at fejltagelser kan forekomme — det kan der i alt menneskeværk — men jeg vil understrege, at efterretningstjenestens daglige ledelse gør, hvad der er muligt for at eliminere mulige fejltagelser og deres følger; og det er magtpåliggende for mig at fremhæve: der er ikke grundlag for fremsatte påstande om, at den borgerne ved grundloven tilsikrede ytringsfrihed er krænket ved politiets virksomhed på dette område.

Jeg gentager, hvad jeg tidligere har oplyst: vi registrerer ikke på grundlag alene af medlemskab af Aldrig mere Krig, af Kvindernes internationale Liga for Fred og Frihed, af Atomkampagnen og Komiteen mod Romunionen; ej heller registrerer vi folk, fordi de er militærnægtere, fordi de deltager i atommarcher, eller fordi de er homoseksuelle. Ej heller fremsættelse af yderliggående politiske udtalelser er tilstrækkeligt til at blive registreret i de såkaldte hemmelige kartoteker.

Jeg vil gerne yderligere understrege, hvad der er fremhævet af et par af de ærede ordførere, at der vil blive draget omsorg for — og vi er vel i praksis færdige dermed — at

[Justitsministeren.]

materiale, som politiet har indsamlet, kan tilintetgøres, hvis en tvangssituation nødvendiggør det.

Det fremgår af betænkningen, at udvalgsflertallet har lagt vægt på at understrege, at ansvaret for efterretningstjenestens virksomhed også fortsat må påhvile justitsministeren. Det kan jeg selv sagt ikke afvise; jeg skal vende tilbage til spørgsmålet om et øjeblik.

Jeg må her indskyde en bemærkning til det ærede medlem hr. Holmberg. Det ærede medlem sagde indledningsvis, at kartoteker har vi, det ved vi, og det vil vi altid have, og selv om det blev sagt, at vi ikke havde det, ville vi have dem alligevel. Kan man tillade sig en sådan udtalelse? Ja, det kan man altså. Det koster jo ingenting.

Det ærede medlem var kritisk over for, at højtstående embedsmænd skulle deltage i det nedsatte kontroludvalgs forhandlinger. Derom vil jeg gerne sige, at det må være ubetinget nødvendigt, at det kontroludvalg, som skal tage ansvar for videregivelse af oplysninger, hvor politiet ønsker dem videregivet, er vejledet om de hensyn, der må tages i betragtning ved den konkrete sags afgørelse. Derfor kan det efter mit skøn ikke være anderledes; men det er udtrykkeligt understreget, at afgørelsen ligger hos udvalget, eventuelt hos dettes flertal.

Til det ærede medlem hr. O. Mathiasen skal jeg sige, at uanset den sagnomspundne helt, der er hans kilde, så kender jeg intet til en interneringslejr. I hvert fald er vi slet ikke ved at indrette nogen for det ærede medlem; han er jo aldeles ufarlig.

Må jeg så yderligere sige følgende. Der var forud for og under debatten ved dette forslags første behandling fremført i dele af dagspressen en række konkrete sager. En del af sagerne har vi kunnet identificere, og en del af dem har vi ikke kunnet identificere. Jeg mener det ikke berettiget her i et offentligt folketingsmøde at gentage den gennemgang af de konkrete sager, som blev foretaget i udvalget, ej heller i de undtagelsestilfælde, hvor de pågældende måtte have meldt sig ved navn; det vil være mest skånsonst for de pågældende, at dette ikke sker. Men jeg tror, det er udvalgets almindelige opfattelse, at der blev ikke ret meget tilbage af det, der var skrevet. De få tilfælde,

hvor der var hold — det vil jeg gerne sige ganske åbent — vedrører Grønland, og her er en ændring jo bebudet og gennemført.

Det ærede medlem hr. Thestrup pegede på en ting, som jeg gerne vil understrege, en ting, som vi har også diskuteret i udvalget. Det drejer sig om, at det til denne form for politivirksomhed — så vanskelig og delikat, som den er — er overordentlig vigtigt, at vi får de bedst egnede folk, og at politimestrene tager den side af deres arbejde alvorligt. Det spørgsmål vil blive drøftet med efterretningstjenesten og med politimestrene, også på den foranledning, forhandlingerne i udvalget har givet.

Jeg har dernæst et par bemærkninger i anledning af det ærede medlem hr. Skræppenborg-Nielsens særbetænkning. Det ærede medlem udtaler her, at kartotekerne savner eksistensberettigelse. Må jeg ikke her indskyde den bemærkning, at det er en misforståelse, hvis man tror, at efterretningstjenestens materiale består af kartotekskort, som man næsten mekanisk kan affotografere eller afskrive. Så let og så let tilgængeligt er det ikke. I virkeligheden er det, man kalder kartotekerne, en navnejournal, som man vel i øvrigt fører den i alle større og mindre institutioner, men altså en navnejournal, som henviser til bestemte sager. Der skal altså, når oplysninger skal afgives, foretages et kritisk aktuddrag.

Det har ikke beroliget det ærede medlem, at regeringen foreslår oprettet et kontrolorgan; han siger simpelt hen, at dette kontrolorgan ikke kan afhjælpe borgernes risiko; de vil fortsat være retsløse over for myndighedernes brug af disse hemmelige kartotekers måske ganske misvisende oplysninger. Holder nu denne bedømmelse — i betragtning af de opgaver, der er pålagt det påtænkte kontrolorgan? Jeg mener det ikke.

I sin særbetænkning bebrejder det ærede medlem mig, at jeg har nægtet at besvare stillede spørgsmål, spørgsmål, som det ærede medlem og også andre har stillet i folketingsudvalget. Over for denne anklage vil jeg gerne sige, at det udvalg, som har været nedsat, havde den ganske begrænsede opgave at tage stilling til, om der skulle nedsættes et folketingsudvalg til at undersøge politiets efterretningstjenestes virksomhed. Jeg bebrejder det ærede medlem, at han prøvede at få det nedsatte udvalg til

[Justitsministeren.]

at konstituere sig som det udvalg, han havde ønsket. Jeg forstod, at udvalgets flertal var enigt med mig i, at dette kunne ikke være meningen, så begrænset som udvalgets opgave var. Ikke desto mindre har jeg fundet det rigtigt at give udvalget, hvad det ærede medlem også erkendte, en række oplysninger.

Et andet problem blev rejst ved dette forslags første behandling og rejst særlig stærkt af det ærede medlem hr. Aksel Larsen, nemlig spørgsmålet om telefonaflytning og brevcensur. Med hensyn til telefonaflytning henviser jeg til, at vi i 1954 gennemførte en tilføjelse til retsplejeloven, hvori der blev fastsat meget detaljerede regler om, hvornår telefonaflytning må finde sted: altid efter retskendelse. Der er undtagelsestilfælde, om hvilke jeg vil sige, at de bruges ikke og har ikke været brugt. Men altså: altid efter retskendelse, tidsbegrænset, begrundet over for domstolene. Jeg henviser endvidere til, at brevcensur er der fastsat regler for i retsplejeloven. Om det konkrete tilfælde vil jeg gerne oplyse, at det ærede medlem hr. Aksel Larsen siden 1945 — hvad der ligger forud for 1945, kan jeg ikke vide — ikke har været genstand for nogen sådan foranstaltning, hverken telefonaflytning eller brevcensur.

Må jeg afsluttende gøre nogle få bemærkninger om det foreslåede kontrolorgan. Det får den dobbeltopgave at føre tilsyn med efterretningstjenestens registrering og at godkende videregivelse til andre styrelser af oplysninger angående enkeltpersoner. I denne forbindelse vil jeg gerne understrege, at det er en misforståelse, når man tror, at militæret, ja, endog hjemmeværnet, skulle føre personregistre svarende til politiets efterretningstjeneste. Det er ikke tilfældet. Har militæret brug for oplysninger om personer, henvender militæret sig til politiet.

Den hovedopgave, udvalget har, er fastlagt i dette, at udvalget skal godkende videregivelse af oplysninger. Det lægger jeg afgørende vægt på, fordi netop gennem dette, at man i det konkrete tilfælde vurderer, om de oplysninger, der foreligger, i almindelighed har relevans, eller om de i det konkrete tilfælde har relevans over for netop den pågældende styrelse, netop derigennem får udvalget adgang til i detaljer

at fastlægge de fremtidige retningslinjer for registrering.

Det ærede medlem hr. Iver Poulsen tror jeg har lidt misforstået sagen. Jeg peger på, at under punkt 3 hedder det:

„Udvalget holdes underrettet om de til enhver tid fulgte retningslinjer for registrering.“

Og det hedder videre i punkt 6:

„Ethvert spørgsmål vedrørende punkterne 3 og 4 kan af udvalget eller et medlem af dette forelægges for justitsministeren.“

Meningen hermed er altså, at hvis et eller flere medlemmer af kontroludvalget mener, at de retningslinjer, der følges, og hvorom udvalget er underrettet, er urigtige, forkerte eller misvisende, har udvalget eller de pågældende medlemmer adgang til over for justitsministeren at gøre deres synspunkter gældende, og det bliver da hans, subsidiært den samlede regerings, ansvar, om retningslinjerne skal ændres. Anderledes ligger det, hvor det drejer sig om den rent konkrete videregivelse af oplysningerne. Jeg henviser i denne forbindelse til de bemærkninger, det ærede medlem hr. K. Axel Nielsen gjorde om denne sag.

Må jeg i øvrigt her tilføje, at forsvaret, som naturligt er, vil være den største rekvirent af oplysninger. Henimod 75 pct. af samtlige forespørgsler til politiets efterretningstjeneste hidrører fra forsvaret, og deri er vel intet ejendommeligt. Til de, om jeg må bruge det udtryk, store kunder hører naturligvis også udenrigstjenesten og politiet selv.

I denne forbindelse vil jeg yderligere tilføje, at fjernelsen af nu eller fremover betydningsløse oplysninger i efterretningstjenestens arkiver har givet anledning til megen debat, og herom vil jeg gerne sige, at gennem lang tid har en sådan udskillelse faktisk fundet sted. Det er hensigten at intensivere den i det omfang, arbejdskraft haves, og det er klart, at en sådan udrensning også vil være i efterretningstjenestens egen interesse. Og lad mig tilføje, hvis det kan berolige — ikke alle naturligvis — at betydningsløse oplysninger, som måtte være indgået tidligere, efter sagens natur ikke vil blive videregivet.

Jeg vil altså anbefale tingets medlemmer at stemme imod det fremsatte forslag til

[Justitsministeren.]

folketingsbeslutning, og jeg afgiver den erklæring på regeringens vegne, at politiets efterretningstjenestes virksomhed fremover vil blive administreret efter de retningslinjer, jeg her har tilkendegivet.

K. Axel Nielsen: Som det ærede medlem fru Else-Merete Ross rigtigt citerede fra min tale ved første behandling, inddelte jeg dem, der lægger efterretningstjenesten for had, i 2 grupper: der er femtekolonnefolkene og så de andre. Jeg ved ikke, om det ærede medlem fru Else-Merete Ross hører ind under den sidste af de grupper; det afhænger af, om hun søger at lægge efterretningstjenesten for had. Den omstændighed, at det ærede medlem ikke ønsker efterretningstjenesten afskaffet, tyder på, at hun ikke kan falde ind under denne gruppe.

Det ærede medlem har altså argumenteret ud fra en urigtig opfattelse af, hvad jeg har sagt. Det ærede medlem har formentlig ingen grund til at føle sig ramt af min karakteristik af de to i min tale nævnte grupper. Det var vist ikke med urette, jeg under en privat samtale anbefalede det ærede medlem at læse min tale endnu en gang; kun skade, at jeg vist nu må anbefale det ærede medlem at læse den tredje gang.

Skræppenborg-Nielsen: Desværre er jeg ikke i den situation, at jeg kan takke for tilslutningen til det af mit parti fremsatte forslag til folketingsbeslutning om en undersøgelse af politiets efterretningstjenestes virksomhed. Det er der så ikke noget at gøre ved.

Jeg har imidlertid et par bemærkninger til det ærede medlem hr. K. Axel Nielsen, der hævdede, at der var ikke stor sandsynlighed for, at der i det udvalg, der nu nedsættes af regeringen, bliver store divergencer mellem udvalget og den højtærede justitsminister; skulle disse divergencer mod al forventning alligevel fremkomme, måtte regeringen afgøre, om kontroludvalget skulle fortsætte, eller man skulle have et nyt kontroludvalg. Det er muligt, at jeg misforstår situationen, men når det nu meget kraftigt og klart i betænkningen præciseres, at det

stadig væk er landets justitsminister, der har det parlamentariske ansvar i kraft af sin stilling også for politiets efterretningstjenestes virksomhed, og tænker man sig så den situation, at der bliver nedsat et udvalg, som på ganske afgørende områder ikke vil følge den hidtilgældende praksis inden for efterretningstjenesten, og justitsministeren får underretning om dette udvalgs indstilling, sker der så alligevel ikke det, at udvalget ikke kan få det gennemført, som det faktisk gerne ville have gennemført? Jeg tror det.

Når det er sådan, at det i sidste instans er regeringen, der afgør, om et kontroludvalg skal fortsætte eller ej, har jeg ikke meget tilovers for et sådant kontroludvalg. Bevares, hvis vi kan få 4 folk til bare at følge efter, til bare at sige ja til alt det, der hidtil er foregået, er tingene jo i orden, så foreligger godkendelsen, og så er der bare sket ingenting.

Til det ærede medlem hr. Vagn Bro vil jeg gerne sige, at jeg tror ikke et øjeblik på, at det udvalg, der nu nedsættes, vil få større tillid i befolkningen. Jeg tror det ikke. Det ville være rart, hvis det fik det, men jeg tror det som sagt ikke.

Det ærede medlem hr. Thestrup gav udtryk for, at der efter det ærede medlems opfattelse ikke var fornødent grundlag for den kritik, der har været rejst mod politiets efterretningstjeneste. Vi er ganske uenige.

Det ærede medlem fru Else-Merete Ross sagde bl. a., at det var helt givet, at en sanering nu vil finde sted, når udvalget nedsættes. Jeg kan ikke se, at der er noget som helst givet ved, at vi får dette udvalg nedsat.

Man afviser altså det af os fremsatte forslag. Man afviser det, som vort forslag gik ud på, nemlig kritisk at undersøge efterretningstjenestens virksomhed, og man afviser en undersøgelse af karakteren og omfanget af efterretningstjenestens kartotek.

Jeg har til sidst et enkelt spørgsmål til den højtærede justitsminister; det er muligt, at det er meget svært for justitsministeren at svare på det, men alligevel vil jeg gerne stille det: hvor mange gange har det eksisterende materiale i efterretningstjenesten dannet grundlaget for retsforfølgelse med efterfølgende straf for overtrædelse af straffelovens bestemmelser? Jeg tænker her særligt på straffelovens kapitel 12 og 13.

O. Mathiasen: Jeg vil først gøre det ærede medlem hr. Qvist Hansen opmærksom på, at jeg ikke har stillet noget spørgsmål til det ærede medlem og ikke har bedt om noget svar på noget spørgsmål. Jeg kunne godt fortsætte i samme tone, men det ønsker jeg ikke. Jeg har ikke fundet, at der var noget uoverdræftigt i, at jeg har hørt nogle oplysninger, som jeg var ked af at høre om, og at jeg derefter spørger de højeste autoriteter på dette område, om disse oplysninger er rigtige eller ikke. Det kalder jeg ikke uoverdræftigt, og hvis det er uoverdræftigt, er det ikke i overensstemmelse med det, vi nu foretager os i det høje ting. Jeg ved ikke, hvad det andet var for en mærkelig gløse, det ærede medlem brugte, den opfattede jeg ikke, men det er også mindre væsentligt.

Jeg stillede et spørgsmål til den højtærede justitsminister, og jeg kan sige, at det svar, jeg fik her, var jeg mere end glad for, i hvert fald fordi svaret var klart og tydeligt, og det takker jeg for. Justitsministeren sagde nemlig, at ministeren kender ikke noget til en interneringslejr på det sted og af den art, som jeg omtalte, og det er naturligvis et svar, som jeg må være glad for at få, og hvis — jeg beder undskyldte, når jeg siger „hvis“ — dette altså er rigtigt — jeg skal om et øjeblik sige, hvorfor jeg siger „hvis“ — skal der da ikke fra min side blive snakket mere om den sag. Men jeg siger „hvis“, fordi jeg har andre oplysninger fra anden side, som jeg slet ikke skal komme ind på her, men som fortæller mig, at der er noget om dette, og at disse oplysninger nok skal komme frem i den kommende tid, hvis der er noget om det alligevel, som heller ikke justitsministren kender noget til. Jeg går ud fra, at den højtærede minister ikke har noget imod, at vi undersøger denne sag videre, således at vi kan få klart oplyst, om det er rigtigt, at der ikke er noget om det.

Jeg går ud fra, at jeg også må have lov til at opfatte det sådan, at heller ikke den højtærede forsvarsminister kender noget til denne sag, idet jeg ikke har fået noget svar endnu.

Aksel Larsen: Under overholdelse af formerne for debatten her skal jeg naturligvis takke den højtærede justitsminister for

de oplysninger, vi nu har fået vedrørende min telefon og mine breve. Jeg tillader mig imidlertid at sige, at det er gammel erfaring, at der overalt, hvor man har en såkaldt efterretningstjeneste eller et såkaldt hemmeligt politi eller et såkaldt politisk politi, er en naturlig tilbøjelighed til, at denne institution eller instans forsøger at etablere sig som en stat i staten og mest muligt unddrage sig kontrol af de folkevalgte organer, herunder også af regering og ministre. Der er ikke noget forunderligt i det, og jeg tvivler aldeles ikke om, at den højtærede justitsminister er i meget god tro, når han afgiver en erklæring om, at min telefon ikke har været aflyttet siden 1945 og mine breve ikke censureret, men jeg formoder ikke, at den højtærede justitsminister selv personligt har kunnet kontrollere denne lange årrække. Jeg formoder, at den højtærede justitsminister bygger på erklæringer, han har modtaget fra de ansvarlige for efterretningstjenesten, og jeg tillader mig at være tvivlende med hensyn til, om man kan fæste ubetinget lid til sådanne erklæringer. Jeg er fortsat af den mening, at der foregår adskilligt vedrørende telefonaflytning og brevcensur, og jeg er for øvrigt så temmelig sikker på, at den højtærede justitsministers telefon i den henseende bliver tappet nogenlunde lige så meget som min, uden at det derfor af efterretningstjenesten bliver meddelt den højtærede justitsminister.

Jeg kunne godt — men det skal jeg undlade at gøre fra denne talerstol — levere en mængde materiale, som sandsynliggør den opfattelse, jeg har af brevcensur og telefonaflytning. Men er justitsministeren interesseret, skal jeg under andre former på andet sted underrette ham om en del af dette materiale. Jeg går naturligvis ikke herop og giver sådanne oplysninger uden at have tilstrækkeligt grundlag for det og uden at være i stand til at føre sandsynligt bevis, selv om jeg ikke er i stand til at føre et juridisk bevis. Det kan man jo ikke. Det er jo ikke mig, der regerer kartotekerne eller efterretningstjenesten.

Nu jeg er heroppe, tillader jeg mig med det samme at sige, at det forekom mig, at det ærede medlem fru Else-Merete Ross sagde noget om, at det var jo godt, vi fik dette udvalg, for hvis det erfares, at bor-

[Aksel Larsen.]

gere registreres af uretmæssige grunde, vil der blive skredet ind. Der står intet i betænkningen om, at et udvalg skal kunne skride ind, hvis borgere registreres af uretmæssige grunde. Jeg har samme opfattelse som det ærede medlem hr. Holmberg, at når man ikke vil give oplysning om, hvor mange der er registreret, så må tallet være umådelig stort. Og så vil jeg tillade mig at mene, at dette 4 mands udvalg med eller uden bisiddere er aldeles ude af stand til blot at gennemgå kartotekskortene eller journalerne eller nå at gennemgå de mange tusinder, måske hundredtusinder af chartequer, det drejer sig om, og således føre en virkelig kontrol. Udvalget giver ingen som helst garanti for, at der bliver skredet ind.

Må jeg tillade mig at hæfte mig ved noget, det ærede medlem fru Else-Merete Ross sagde. Hun kom med en udtalelse — jeg tror, jeg noterede den ordret ned — om de sørgelige følger af, at kartotekerne under besættelsen ikke nåede at blive tilintetgjort. Jeg er nødt til at beskæftige mig med det for at forhindre en forkert opfattelse af det, der faktisk foregik. Det, der foregik, var, at en del af kortene bevidst blev tilintetgjort og andre lige så bevidst blev overladt til Gestapo. Det var altså ikke, fordi de ikke nåede at blive tilintetgjort; det var, fordi man ikke ville tilintetgøre dem, fordi man ville overlade dem til Gestapo. Det var det, der skete under besættelsen, og det skal ikke bortforklares med, at man siger, at man nåede desværre ikke at tilintetgøre dem. Det er udmærket, at man siger, at der træffes foranstaltninger, så materialet i påkommende tilfælde kan tilintetgøres, men det giver ingen sikkerhed for, at det også bliver tilintetgjort til den tid. Og som erfaringerne fra besættelsen viser, kan man jo afskrive en del af materialet, journaler eller kartoteker eller navnelister, eller hvad man nu vil.

Ja, så til selve registreringen. Jeg er naturligvis af samme opfattelse som det ærede medlem hr. Skræppenborg-Nielsen, at det, der i demokratisk forstand er det kriminelle, er, at man registrerer danske borgere udelukkende på grund af deres politiske opfattelse eller politiske tilhørsforhold. Det var det, vi skulle til livs, og det kan jeg ikke se at man kommer til livs efter det, der nu her stilles i udsigt.

I øvrigt stiller jeg mig rent praktisk tvivlende over for nytten af hele det apparat, der her findes. Det er ikke nok, at det gælder om at forsvare dette samfund mod kræfter udefra, underminering af det, og jeg ved ikke hvad. Jeg kan i hvert fald huske et eklatant tilfælde af spionage, som vi har oplevet i de senere år, tilfældet Blechingberg. Jeg tager vel ikke fejl, når jeg siger, at Blechingberg aldrig har været optaget i efterretningstjenestens registratur. Jeg tror ikke, at de, der sidder på sådanne poster, at de virkelig kan udøve spionage eller andre statsfarlige handlinger, hvad enten de hedder Blechingberg eller Wennerström, eller hvad de hedder, er i efterretningstjenestens søgelys.

Foruden at det er betænkeligt, at efterretningstjenesten kan registrere folk udelukkende på grund af deres politiske opfattelse, er det betænkeligt, at denne registrering ganske øjensynligt foregår så letfærdigt og ukontrollabelt, at oplysningerne ikke verificeres i tilstrækkelig grad, og samtidig at disse oplysninger i hvert fald hidtil har kunnet blive misbrugt til at straffe folk på brødet. Jeg kan altså ikke se andet, end at tinget burde have vedtaget det forslag til beslutning, vi har fremsat, og at tinget ikke burde akkviescere ved de løfter, der nu er givet af den højtærede minister dels til udvalget, dels til folketinget.

Justitsministeren (Hans Hækkerup): Til det ærede medlem hr. O. Mathiasen vil jeg gerne sige, at det dementi, jeg før gav med hensyn til en interneringslejr, ikke alene gælder Vendsyssel, der er det konkrete sted, det ærede medlem nævnte. Der er mig intet bekendt om, at vi er i færd med at oprette en interneringslejr, og den højtærede forsvarsminister har bemyndiget mig til at sige, at han heller ikke er i gang med en sådan lyssky virksomhed.

Til det ærede medlem hr. Skræppenborg-Nielsen har jeg et par enkelte bemærkninger. Det ærede medlem stillede mig det direkte spørgsmål: hvor mange sager er der rejst og gennemført ved dom efter straffelovens kapitel 12 og 13, hvor efterretningstjenestens materiale har været af værdi? Det ærede medlem kan sige sig selv, at det spørgsmål kan jeg ikke besvare, naturligvis ikke.

[Justitsministeren.]

Dernæst vil jeg sige til det ærede medlem, som udtalte sin skepsis over for det kontrolorgan, regeringen har til hensigt at instituere — og det ærede medlem blev jo støttet af det ærede medlem hr. Aksel Larsen — at det, der bliver udvalgets opgave — og det er efter mit skøn hovedopgaven — bliver jo i tilfælde, hvor efterretningstjenesten påtænker i anledning af forespørgsel fra en styrelse at videregive foreliggende oplysninger vedrørende enkeltpersoner, at godkende, at oplysningerne videregives. Det er klart, at udvalget gennem denne virksomhed kan tilkendegive ikke alene, at visse oplysninger, som registreres, efter udvalgets opfattelse er ganske overflødige generelt set, og så er det klart, at resultatet heraf må blive, at disse oplysninger ikke længere registreres, for det har jo ingen zweek. Men derudover skal udvalget i de enkelte tilfælde skønne, om den styrelse, det drejer sig om, kan have interesse i de foreliggende oplysninger, om det er relevant, at disse oplysninger videregives. Det er i kraft af denne beføjelse, kontrolorganet får sin mulighed for at påvirke registreringens generelle karakter, og det er det, jeg for min del lægger afgørende vægt på.

Jeg forsikrer det ærede medlem for, at jeg ville ikke under nogen som helst omstændigheder være interesseret i at få et udvalg bestående af ja-sigere. Også for mig er dette problem om den rette balance mellem effektiv efterretningstjeneste og hensynet til borgernes demokratiske rettigheder, ja, deres retsbeskyttelse, et så væsentligt punkt, at det for mig må være af betydning, hvad de folk, som udpeges, fordi vi har tillid til deres omdømme, deres mulighed for bedømme disse ting, hvad disse mennesker når til i deres opfattelse heraf. På den anden side er det klart, at de må også gøres bekendt med, under hvilke forudsætninger de udfører dette arbejde; de må vide, hvilke hensyn der er de herskende både for sikkerhedstjenesten

og for de styrelser, som modtager oplysninger. For mig at se vil der ikke være nogen tvivl om, at denne vekselvirkning må føre frem til, at vi når til — vi kan godt bruge det udtryk, det ærede medlem er så glad for — en sanering, som det ærede medlem mener er så nødvendig.

I denne forbindelse understreger jeg også, at det er for mig af afgørende betydning, at det lykkes at få de bedst mulige folk til at beskæftige sig med et arbejde, der er så vanskeligt og delikat, som det er, og at politimestrene interesserer sig derfor.

Til det ærede medlem hr. Aksel Larsen vil jeg sige: ja, jeg kan jo ikke komme videre i dette spørgsmål om aflytningen af det ærede medlems telefon og åbningen af hans post. Det ærede medlem må ikke fremstille det, som om jeg havde sagt, at før 1945 skete der alverden. Det ved jeg ingenting om. Jeg holder mig til tiden efter 1945, og herom har jeg altså indhentet udtalelser fra såvel Frederiksberg og Københavns politi og såvel politiets efterretningstjeneste som militærets efterretningstjeneste, og ingen interesserer sig for det ærede medlem.

Så sagde det ærede medlem nogle meget hårde ord om det, der skete under besættelsen. Hele det problem er jo meget udførligt behandlet i den parlamentariske kommissions beretning. Hvilke oplysninger Gestapo fik ad den ene eller den anden vej, har det vel næppe så megen interesse at diskutere i dag. Det, som er det afgørende — og som gør, at det ærede medlem kan få det ind i billedet — er, at vi indstiller os på, at disse oplysninger, disse registre, disse akter, skal kunne tilintetgøres, i det øjeblik situationen er trüende, og det er det, som folketingsudvalgets flertal, regeringen og jeg har lagt aldeles afgørende vægt på.

Må jeg endelig til sidst sige, at det ærede medlem lokker mig ikke til at sige noget som helst om Blechingbergsagen, men det ærede medlem ville vide, hvis han havde læst den offentliggjorte parlamentariske beretning fra Sverige, at Wennerström, oberst Wennerström, överste Wennerström

[Justitsministeren.]

— det lyder som brændevin — igennem en lang årrække var genstand for intensiv opmærksomhed, men at man ikke på noget tidspunkt fandt indiciene stærke nok til, at man kunne gribe ind over for ham, før det skete i 1962. Han var gennem en lang årrække genstand for overvågning, men det er klart — det gælder for Sverige som for Danmark — at der skal mere end indicier til, der skal meget stærke indicier til, før man sigter en mand for så grov en forbrydelse som spionage mod sit eget land.

Qvist Hansen: Det er rigtigt, at det ærede medlem hr. O. Mathiasen ikke har bedt mig om oplysninger, men jeg vil dog gerne have lov til at pointere, at når han sammen med hr. Scharnberg overtager et ungdomshjem, hvor jeg er formand, og laver det om til koncentrationslejr uden mit vidende og vilje, så vil jeg have lov til at protestere også herfra, og det er det, jeg har gjort.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslaget til folketingsbeslutning

forkastedes med 122 stemmer mod 9; 1 medlem tillkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om biografier.

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 7) findes i tidenden sp. 5101, udvalgets tillægsbetænkning i tillæg B. sp. 909).

Der var stillet 2 ændringsforslag i tillægsbetænkningen.

Uden for tillægsbetænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Ændringsforslagene sattes først til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Ændringsforslagene nr. 1 og 2 vedtoges uden afstemning.

Lovforslaget som helhed sattes derefter til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget
vedtoges med 128 stemmer mod 5.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Fortsættelse af anden behandling af forslag til lov om ændring i lov om selvangivelsen af indkomst og formue, om foranstaltninger til kontrol med selvangivelsen og om straffen for skattesvig m. v.

(Første del af anden behandling af lovforslaget (nr. 56 b) findes i tidenden sp. 2370, tilføjelse til udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 169).

Der var stillet 5 ændringsforslag i tilføjelsen til betænkningen.

Derudover var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Peter Nielsen: Dette er anden behandling af den sidste del af kontrollovsforslaget, idet folketinget tidligere har vedtaget første del, således at de mildnede straffebestemmelser for for sent indgivet selvangivelse kunne få gyldighed allerede i år. Den øvrige del indstiller udvalget nu til vedtagelse, idet man dog er blevet enig med den højtærede finansminister om de 5 stillede ændringsforslag, der hovedsagelig er af redaktionel og klargørende betydning.

I bestemmelsen om bankers oplysningspligt foreslås ordet „kunder“ ændret til: „personer“ med en tilføjelse om, at vedkommende skal være eller formodes at være skattepligtig. Det er jo en ændring, der ikke kan virke særlig sindsoprivende.

At sømænd også kan pålægges dagbøder,